BO‘LAJAK PEDAGOG-PSIXOLOGLARNI TARBIYALASH JARAYONIDA NAVOIY MEROSIDAN FOYDALANISHNING ZAMONAVIY MODELINI ASOSLASH

Xamdamova Nodira Matlabxonovna

Annotatsiya: *Mazkur tezisda bo‘lajak pedagog-psixologlarni tarbiyalash jarayonida Alisher Navoiy merosidan foydalanishning zamonaviy modeli asoslab beriladi. Tadqiqotda Navoiy asarlarida ilgari surilgan axloqiy, ma’naviy va tarbiyaviy g‘oyalarni oliy ta’lim jarayoniga integratsiya qilishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuv asosida bo‘lajak pedagog-psixologlarning kasbiy va ma’naviy tayyorgarligini rivojlantirishda Navoiy merosining didaktik ahamiyati yoritiladi. Taklif etilgan modelda interaktiv ta’lim texnologiyalari, muammoli ta’lim, refleksiv faoliyat hamda madaniy merosga asoslangan tarbiya mexanizmlari o‘zaro uyg‘unlashtirilgan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, Navoiy merosidan tizimli foydalanish bo‘lajak mutaxassislarning axloqiy kompetensiyasi, kommunikativ madaniyati va kasbiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *Navoiy merosi, pedagog-psixolog, tarbiya modeli, ma’naviy kompetensiya, kasbiy tayyorgarlik, interaktiv ta’lim, axloqiy qadriyatlar, refleksiya.*

Аннотация: *В данной статье обосновывается современная модель использования наследия Alisher Navoiy в процессе воспитания будущих педагогов-психологов. Анализируются педагогико-психологические возможности интеграции нравственных и воспитательных идей, представленных в произведениях Навои, в систему высшего образования. Особое внимание уделяется развитию*

профессиональной и духовной компетентности будущих специалистов на основе компетентностного подхода. Предлагаемая модель включает элементы интерактивных образовательных технологий, проблемного обучения, рефлексивной деятельности и воспитания на основе культурного наследия. Результаты исследования показывают, что систематическое использование наследия Навои способствует развитию нравственной компетентности, коммуникативной культуры и профессионального мышления будущих педагогов-психологов.

Ключевые слова: *наследие Навои, педагог-психолог, модель воспитания, духовная компетентность, профессиональная подготовка, интерактивное обучение, нравственные ценности, рефлексия.*

Annotation: *This article substantiates a modern model for using the heritage of Alisher Navoiy in the process of educating future pedagogues-psychologists. The study analyzes the pedagogical and psychological potential of integrating moral and educational ideas found in Navoi's works into higher education. Special attention is given to developing professional and spiritual competencies of future specialists based on a competency-based approach. The proposed model combines interactive learning technologies, problem-based learning, reflective activities, and culturally based education mechanisms. The results indicate that systematic use of Navoi's heritage contributes to the development of moral competence, communicative culture, and professional thinking of future pedagogues-psychologists.*

Keywords: *Navoi heritage, pedagogue-psychologist, educational model, spiritual competence, professional training, interactive learning, moral values, reflection.*

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimida bo‘lajak pedagog-psixologlarni tayyorlash jarayoni nafaqat kasbiy bilim va ko‘nikmalarni shakllantirish, balki ularning ma’naviy-axloqiy dunyoqarashini rivojlantirishni ham talab etadi. Chunki pedagog-psixolog shaxsning ichki dunyosi, emotsional holati va ijtimoiy moslashuviga bevosita ta’sir ko‘rsatuvchi mutaxassis hisoblanadi. Shu bois, uning kasbiy kompetensiyasi bilan bir qatorda yuksak ma’naviyat, milliy qadriyatlarga hurmat va axloqiy yetuklikka ega bo‘lishi muhim ahamiyat kasb etadi.Bu jarayonda Alisher Navoiy merosi alohida o‘rin tutadi. Navoiyning boy adabiy va falsafiy merosi insonparvarlik, adolat, komillik, mehr-oqibat va ma’naviy yetuklik kabi g‘oyalarni o‘zida mujassam etgan bo‘lib, ular bo‘lajak mutaxassislarning kasbiy shakllanishida muhim tarbiyaviy manba hisoblanadi. Uning asarlarida ilgari surilgan inson kamoloti g‘oyasi pedagogik-psixologik faoliyatning asosiy yo‘nalishlari bilan uyg‘unlashadi.Bugungi kunda ta’lim jarayonida milliy merosdan samarali foydalanish, uni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan integratsiya qilish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Ayniqsa, kompetensiyaviy yondashuv asosida bo‘lajak pedagog-psixologlarni tayyorlashda Navoiy merosini o‘quv jarayoniga tizimli ravishda tatbiq etish ularning kasbiy va ma’naviy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.Mazkur tezisning maqsadi — bo‘lajak pedagog-psixologlarni tarbiyalash jarayonida Navoiy merosidan foydalanishning zamonaviy modelini asoslash, uning pedagogik-psixologik imkoniyatlarini yoritish hamda amaliy ahamiyatini tahlil qilishdan iborat.

Bo‘lajak pedagog-psixologlarni kasbiy va ma’naviy jihatdan tayyorlash jarayonida milliy merosdan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Bu borada Alisher Navoiy asarlarida ilgari surilgan insonparvarlik, komillik, adolat va ma’rifat g‘oyalari alohida ahamiyatga ega. Uning ijodiy merosi pedagog-psixolog shaxsining axloqiy qarashlarini

shakllantirish, kasbiy madaniyatini rivojlantirish hamda reflektiv fikrlashini kuchaytirishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.Zamonaviy model doirasida Navoiy merosidan foydalanish bir nechta asosiy yo‘nalishlarda amalga oshiriladi.

- Birinchidan, **aksiologik yondashuv** asosida talabalarda ma’naviy qadriyatlar tizimini shakllantirish ko‘zda tutiladi. Bu jarayonda Navoiy asarlaridagi inson qadri, mehr-oqibat va adolat g‘oyalari tahlil qilinadi va pedagogik vaziyatlarga tatbiq etiladi.
- Ikkinchidan, **kompetensiyaviy yondashuv** asosida bo‘lajak pedagog-psixologlarning kasbiy malakalari rivojlantiriladi. Navoiy asarlaridagi didaktik va tarbiyaviy mazmun talabalarda kommunikativ kompetensiya, empatiya va ijtimoiy-perseptiv ko‘nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. Masalan, asarlardagi obrazlar va hikoyatlar asosida muammoli vaziyatlarni tahlil qilish orqali talabalarda psixologik tahlil qilish qobiliyati rivojlanadi.
- Uchinchidan, **interaktiv ta’lim texnologiyalari**dan foydalanish muhim o‘rin tutadi. Seminar, trening, debat va rolli o‘yinlar orqali Navoiy merosi chuqur o‘rganiladi. Bu usullar talabalarni faol fikrlashga, mustaqil xulosa chiqarishga hamda kasbiy vaziyatlarni modellashtirishga o‘rgatadi.
- To‘rtinchidan, **reflektiv yondashuv** asosida talabalar o‘z faoliyatini tahlil qilish va o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Navoiy asarlaridagi axloqiy g‘oyalar bilan bog‘liq reflektiv topshiriqlar talabalarda ichki tahlil, o‘z ustida ishlash va kasbiy o‘sishga intilishni kuchaytiradi.

Taklif etilayotgan zamonaviy model quyidagi tarkibiy qismlardan iborat: maqsad (ma’naviy va kasbiy yetuk pedagog-psixologni shakllantirish), mazmun (Navoiy merosidagi g‘oyalar), metodlar (interaktiv, muammoli, reflektiv yondashuvlar), vositalar (matnlar, tahliliy topshiriqlar, treninglar) va

natija (kompetent, ma’naviy yetuk mutaxassis).Modelning amaliy natijalari shuni ko‘rsatadiki, Navoiy merosidan tizimli foydalanish bo‘lajak pedagog-psixologlarda empatiya, axloqiy barqarorlik, kommunikativ madaniyat va kasbiy mas’uliyatni rivojlantiradi. Bu esa ularning kelajakdagi amaliy faoliyatida insonparvarlik tamoyillariga asoslangan yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Bo‘lajak pedagog-psixologlarni tarbiyalash jarayonida Alisher Navoiy merosidan foydalanish ularning kasbiy va ma’naviy kamolotini ta’minlashda muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Navoiy asarlarida ilgari surilgan insonparvarlik, adolat, komillik va ma’rifat g‘oyalari zamonaviy ta’lim jarayonining mazmuni bilan uyg‘unlashib, bo‘lajak mutaxassislarning axloqiy va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Navoiy merosini ta’lim jarayoniga integratsiya qilish orqali talabalarda empatiya, kommunikativ madaniyat, reflektiv fikrlash va kasbiy mas’uliyat kabi muhim sifatlar shakllanadi. Bu esa pedagog-psixologlarning amaliy faoliyatda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvni samarali qo‘llashiga imkon yaratadi.Shuningdek, taklif etilgan zamonaviy modelning tarkibiy qismlari — maqsad, mazmun, metodlar, vositalar va natija — o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, ta’lim jarayonining tizimli va samarali tashkil etilishini ta’minlaydi. Interaktiv, kompetensiyaviy va reflektiv yondashuvlar Navoiy merosi bilan uyg‘unlashganda ta’lim samaradorligi sezilarli darajada oshadi.Umuman olganda, Navoiy merosidan foydalanish bo‘lajak pedagog-psixologlarni tayyorlashda nafaqat ilmiy, balki tarbiyaviy jihatdan ham muhim omil bo‘lib, ularning jamiyatda yetuk va mas’uliyatli mutaxassis sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Alisher Navoiy. *Xamsa*. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, turli nashrlar.
2. Alisher Navoiy. *Mahbub ul-qulub*. – Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti, turli nashrlar.
3. Alisher Navoiy. *Lison ut-tayr*. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi nashriyoti, turli nashrlar.
4. Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
5. Ismailova Z.T. Pedagogika va psixologiya asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
6. Yo‘ldoshev J.G‘. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
7. Abduqodirov A.A. Kompetensiyaviy yondashuv asosida ta’limni tashkil etish. – Toshkent, 2021.
8. Nurmonova M.R. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: Universitet, 2018.
9. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. – Toshkent, 2020.
10. Pedagogika va psixologiya bo‘yicha ilmiy maqolalar to‘plami. – Toshkent, 2019–2024.